

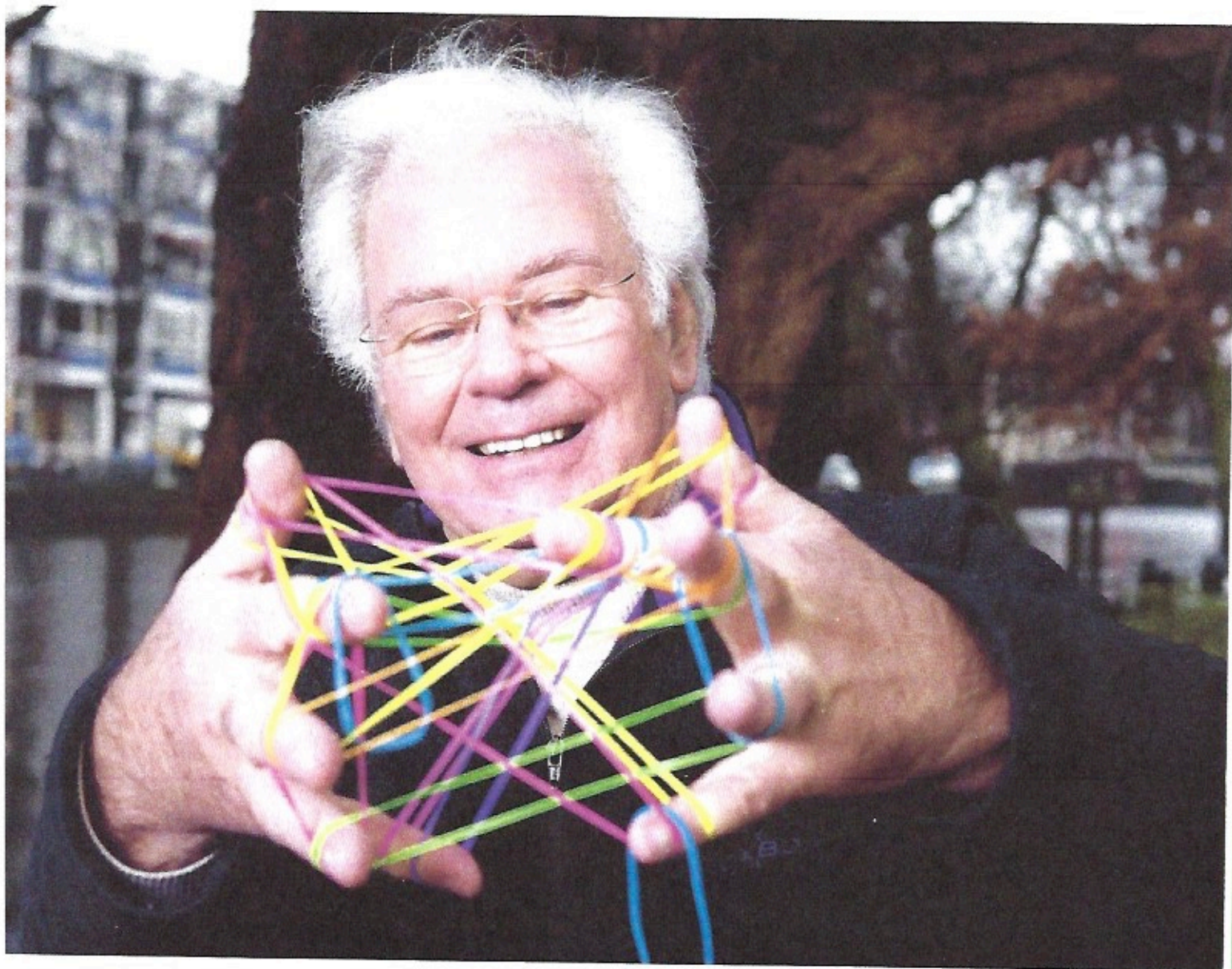
Joseph Kessels is hoogleraar-emeritus Human Resource Development aan de Universiteit Twente en Educational Leadership aan de Open Universiteit. Hij onderzoekt de factoren die van invloed zijn op de bekwaamheidsontwikkeling van mensen.

“Laat een kind zich vooral verliezen in de reptielenwereld”

De school als ontdekkingsstocht

Scholen raken onderweg teveel kinderen kwijt. Dat vindt emeritus-hoogleraar Joseph Kessels. Er wordt teveel getoetst en daarmee worden veel faalmomenten gecreëerd. De oplossing zit volgens hem in een schoolsysteem dat uitgaat van de interesse van de leerling. Bovendien zouden leerlingen er vaker op uit moeten. Naar de garage, de kinderboerderij, het kunstenaarsatelier. Een pleidooi voor 'parttime kinderarbeid'.

Door Sander Zweerts de Jong

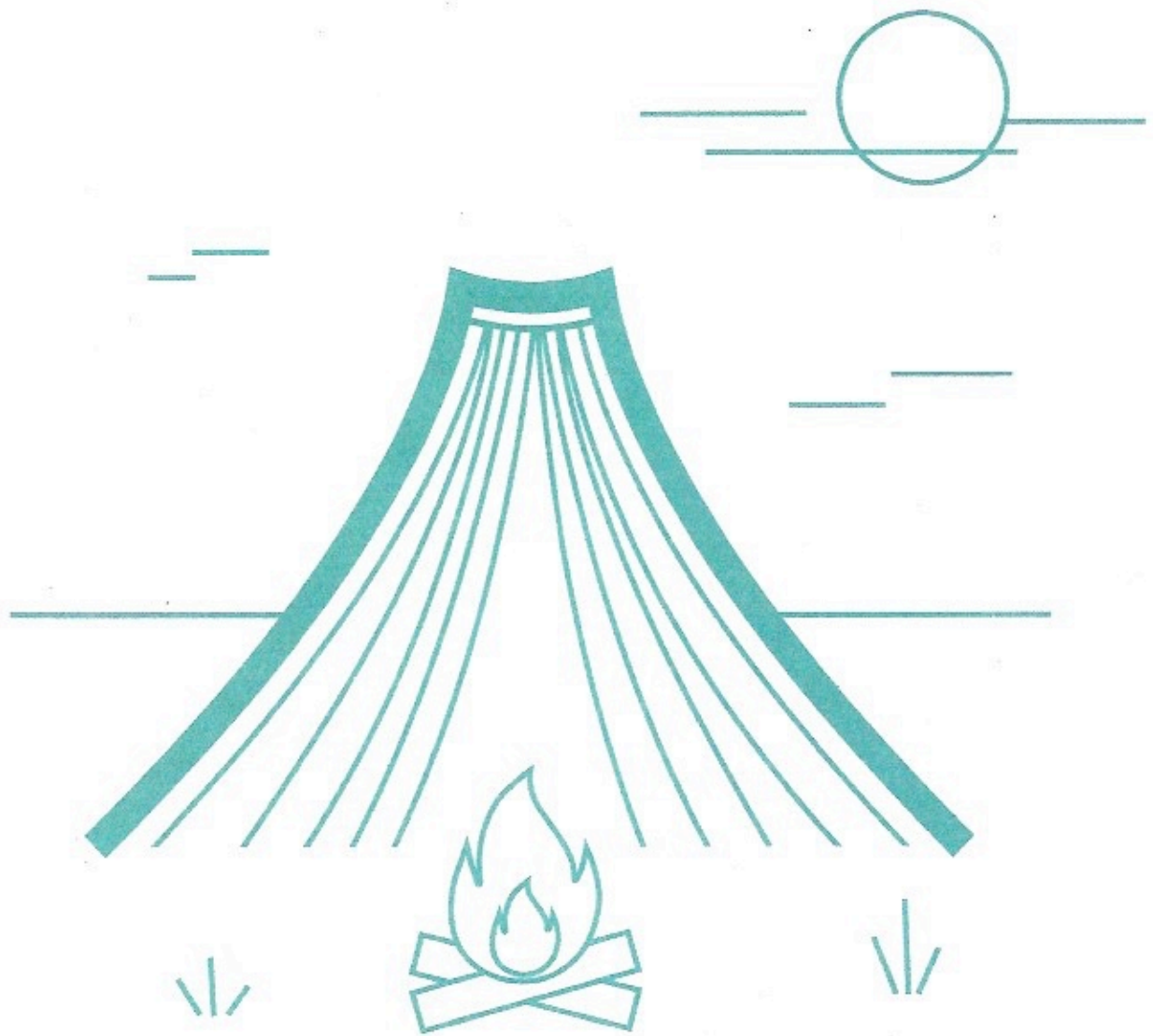
'Een neefje van mij had al vroeg een fascinatie voor mineralen. Alle steentjes die hij verzamelde, legde hij in een letterbak. Daar wilde hij dan etiketjes op plakken met de juiste namen van de mineralen. Maar hij kon nog niet lezen en schrijven. Hij loste dat probleem op door in boeken de foto's van de betreffende stenen op te zoeken. Vervolgens bekeek hij wat eronder stond en tekende letterlijk de namen over. Die jongen heeft leren lezen en schrijven omdat hij veel van mineralen wilde weten. Zo'n leerroute werkt dus ook.

Laat een kind maar op jonge leeftijd ontdekken dat hij of zij het heerlijk vindt om te tekenen. Laat het zich vooral verliezen in de reptielenwereld. Sinds een aantal jaren geef ik nog maar weinig om een voorgeschreven schoolcurriculum. Het maakt volgens mij niet veel uit wat een kind leert, zolang het maar met enthousiasme gebeurt. Dat is de manier waarop een kind zich het best kan ontwikkelen. Een leerkracht zou dat ook moeten opmerken: de een beleeft plezier aan lezen en schrijven, terwijl de ander er juist van houdt om dingen uit te rekenen.

Gouden Medaillewinnaar

Wat ik nu beweer, staat in schril contrast met het huidige schoolsysteem, waarin de druk om te presteren groot is. Sommige leerlingen moeten vrijwel dagelijks een toets maken. In het basisonderwijs wordt veel nadruk gelegd op de weg naar en de uitkomsten van de Cito-toets. Vergeten wordt dat we hiermee allemaal momenten creëren waarop leerlingen kunnen falen. Achter elke gouden medaillewinnaar bungelen helaas vele verliezers.

Het voortdurend voorschrijven van leerstof en het toetsen van de kennis daarover is niet goed voor het zelfvertrouwen van leerlingen. Het is bekend dat zelfvertrouwen een belangrijke voorwaarde is voor succes, zowel in een leerloopbaan als in de professionele loopbaan. Er zijn teveel jongeren die in de leercontext van hun school geen successen weten te boeken. Het is dus al met al geen wonder dat die bij het behalen van hun eindexamen de boekentas omgekeerd aan de vlaggenmast hangen. Volgens mij is dat een duidelijk protest.

JARENLANG LEERTRAJECT

De afgelopen twintig jaar was ik verantwoordelijk voor het masterprogramma Human Resources Development aan de universiteit van Twente. Vele studenten zijn in die periode bij mij gekomen om af te studeren. Het was leuk om ze te begeleiden, maar vaak was ik ook verbaasd. Als ik vroeg welk onderwerp ze wilden kiezen, gebeurde het regelmatig dat ze dat niet wisten. Jonge volwassenen die aan het slot van een jarenlang leertraject niet weten waar hun fascinatie ligt? Ik vind dat onbegrijpelijk!

Verklaren kan ik dat alleen door in te zien hoe hun persoonlijke autonomie van jongs af aan door het onderwijs is ingeperkt. Ze konden alleen overleven door niet teveel zelf na te denken en gewoon te doen wat er van ze gevraagd werd. Ze zijn helemaal vergeten waar ze vroeger ooit door gefascineerd waren. Het zijn intelligente mensen, met een hoge opleiding. En toch kunnen ze geen antwoord geven op vragen als: wie ben ik, wat kan ik en waar ben ik in geïnteresseerd. Daar maak ik mij zorgen over. Er gaat iets niet goed binnen het schoolsysteem.

EEN KLUSJE KRIJGEN

Hoe kan een school fascinatie en enthousiasme stimuleren en faciliteren? Zodat er voor leerlingen, een moment kan ontstaan waarin ze zien: dit vind ik leuk, hier wil ik meer van weten. Of misschien wel: dit wil ik met mijn leven! Volgens mij kan dat door ze actief ergens mee in contact te brengen. Als ze iets kunnen doen of maken, een klusje krijgen, een halve dag ergens kunnen meewerken. Als ze even onderdeel kunnen uitmaken van een andere wereld dan de school. Daar kunnen de noodzakelijke verrijkende ervaringen uit voortkomen.

In dit verband spreek ik wel eens provocerend over parttime kinderarbeid. Niet dat ik wil dat kinderen worden uitgebuit, natuurlijk. Het gaat erom dat ze participeren. Meedoen in een wereld waar volwassenen werken. Waar ze plezier krijgen in iets maken of met anderen samenwerken. Maar waar ze ook op tijd moeten komen en verantwoordelijkheid leren dragen. Dat is prima voor hun ontwikkeling. Ik zou het jonge mensen bijzonder graag gunnen. Zo kun je nieuwsgierigheid en interesse aanwakkeren.

De livestream van de Balie-lezing van Kessels op 3 oktober 2017 is te vinden op:

<https://www.debalie.nl/de-balie-tv>

Het artikel 'Je kunt niet slim zijn tegen je zin' staat in het tijdschrift SchoolManagement van december 2017.

Maar ook kunnen kinderen hierdoor een gevoel van eigenwaarde, geloof in eigen kunnen, en trots ontwikkelen, waardoor ze stevig in het leven staan. Dat zijn belangrijker zaken dan dat ze op maandagochtend een goede toets maken.

WERELD VAN KUNST EN CULTUUR

Met name in de wereld van kunst en cultuur heeft men goed begrepen hoe je kinderen enthousiast en gevoelig kunt krijgen. Dat is door ze zelf iets te laten maken. Dan worden ze nieuwsgierig. Dat principe zouden we ook op andere terreinen moeten toepassen. We kunnen de kunstwereld hierbij heel goed tot voorbeeld nemen. Daar gebeurt al veel meer dan kinderen alleen een museum of een voorstelling laten bezoeken.

Jaarlijks zelf een theatervoorstelling op school uitvoeren is een prima idee. Kinderen zijn dol op theater, het is vaak het hoogtepunt van het jaar. Omdat het een activiteit is waarin je samenwerkt met je medeleerlingen, iets van jezelf kunt laten zien, en in een soort droomwereld terecht komt. Dan is ook te zien dat sommige kinderen graag een rol spelen en anderen het juist fijn vinden om decors te maken of met het licht en techniek bezig te zijn. Het is een mooi voorbeeld van een rijke ervaring die jonge mensen echt nodig hebben.

STANDAARD FORMAT

Ik zie weinig onmogelijkheden om cultuureducatie op een veel organischer wijze door het hele schoolstelsel te vlechten. Daarbij kom je natuurlijk een aantal praktische vraagstukken tegen, dat zal ik niet ontkennen. Maar de grootste belemmering is toch eigenlijk onze gewoonte om vanuit verplichte lesstof te werken en die regelmatig te toetsen. Als we cultuuronderwijs inrichten volgens het

bestaande standaard format sluiten we een heleboel mogelijkheden uit. Vijftig minuten met vijftientig kinderen in één ruimte met één meneer of mevrouw ervoor, dat schiet echt niet op. Zo wordt cultuuronderwijs natuurlijk geen manier om te ontdekken wie je bent en wat je kunt.

Naar school gaan zou een persoonlijke ontdekkings- tocht moeten zijn, die zich niet louter afspeelt binnen de muren van de school. De school is geen gebouw, maar een periode in je leven. In de praktijk blijkt trouwens dat die ontdekkings- tocht gewoon doorgaat als je de school verlaat. De loopbaan van een mens is vaak grillig. Ik ben altijd weer verbaasd om te zien hoeveel mensen terechtgekomen zijn in functies waar ze nooit voor gestudeerd hebben. Zoveel mensen hebben een opleiding gevolgd die weinig met hun beroep te maken heeft. Dan denk ik: zie je wel, het maakt niet zoveel uit! Het gaat erom dat je iets kiest wat je graag wilt. Dan kun je er echt goed in worden.'